

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Ivana Marinović

**PROVEDBA VJEŽBI PRAKTIČNOG ŽIVOTA
MONTESSORI PEDAGOGIJE U RANOM I
PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU**

DIPLOMSKI RAD

Slavonski Brod, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Diplomski sveučilišni studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

**PROVEDBA VJEŽBI PRAKTIČNOG ŽIVOTA
MONTESSORI PEDAGOGIJE U RANOM I
PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Alternativni predškolski programi

Mentor: izv. prof. dr. sc. Marija Sablić

Student: Ivana Marinović

Matični broj: 678

Modul: Smjer A, Razvojni

Slavonski Brod,

rujan 2019.

ZAHVALA:

Zahvaljujem mentorici izv. prof. dr. sc. Mariji Sablić na stručnoj pomoći.

Veliku zahvalnost iskazujem svojoj obitelji. Najviše suprugu koji je uvijek bio moja potpora. Cijelo vrijeme vjerovao je u mene. Hvala za svo odricanje tijekom ove dvije godine. Bez njegove podrške ne bih uspjela ostvariti ovaj uspjeh. Hvala!

Veliko hvala svima!

SAŽETAK

Maria Montessori smatrala je kako se odgoj obično sastoji od izravne poduke i kako to često više predstavlja prepreku, nego pomoć prirodnom razvoju ljudskog bića. Prve godine djetetova života obično se zanemaruju, a one su temeljne, jer tada polako, ni iz čega, izranja ljudska psiha i ljudsko ponašanje. Dijete postaje neovisno, uči manipulirati, hodati, govoriti, misliti i upravljati vlastitom voljom. Pravi odgoj počiva na načelu da se prvo otkrije što dijete prijeći u razvoju i potom ga se toga osloboditi. Temelj toga je okolina koja daje snagu i nudi sredstva nužna za razvoj aktivnosti koja proizlazi iz bića. Dio te okoline je i odrasla osoba koja se treba prilagoditi potrebama djeteta, ali tako da mu ne predstavlja prepreku i da ga ne zamjenjuje u djelatnostima koje dijete treba obaviti samo. Priprema po Montessori pedagogiji od učitelja traži ispitivanje sebe samog i odricanje od tiranije, iz srca treba izbaciti bijes i ponos, treba se znati pokoriti i ispuniti se ljubavlju. To su duševna stanja koja treba steći jer ona čine osnovu vage i uporišnu točku njezine ravnoteže. Montessori pedagogija, iako je stara više od 100 godina, prilagodila se današnjem vremenu, vremenu koje zahtijeva fleksibilne, kritične i samostalne ljude.

Ključne riječi: Maria Montessori, Montessori pedagogija, vježbe praktičnog života.

ABSTRACT

Maria Montessori believed that nurture was direct teaching and more often was an obstacle rather than help to natural growth of human being. The first years of a child's life are usually neglected, but they are fundamental because then, out of nowhere, emerges human psyche and human behavior. The child becomes independent, learns to manipulate, walk, speak, think and manage his own will. The real nurture is based on principle that first you have to discover what the problem in child's growth is and then release him out of that. The basis of this is the environment that gives the strenght and offers resources necessary for the development of activities that comes from being. The part of that environment is an adult who needs to adapt to the needs of a child, but in the way that he is not an obstacle for a child and he doesn't replace him in activities that the child needs to do by himself. Preparation according to Montessori pedagogy requires a teacher to examine himself and renounce tyranny, eject the anger and the pride from the heart, he must know how to obey and to be filled with love. All of these are mental conditions that need to be

acquired because they form the basis of the scale and the stronghold of her balance. Although more than 100 years old, Montessori Pedagogy has adapted to our time, to the time that requires flexible, critical and independent people.

Keywords: Maria Montessori, Montessori pedagogy, practical life exercises

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE.....	2
2.1. Razvojne potrebe djeteta.....	3
3. MARIA MONTESSORI.....	5
4. MONTESSORI PEDAGOGIJA.....	8
4.1. Skupina u Montessori vrtiću.....	10
4.2. Montessori okolina.....	10
4.3. Montessori didaktički materijal.....	11
4.4. Montessori odgojitelji.....	13
4.5. Montessori pedagogija u Hrvatskoj.....	14
5. MONTESSORI VJEŽBE.....	15
5.1. Vježbe iz praktičnog života.....	16
6. METODOLOGIJA.....	18
7. REZULTATI PRIMJENE VJEŽBI PRAKTIČNOG ŽIVOTA U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU.....	19
7.1. Prelijevanje vode.....	19
7.2. Presavijanje salveta.....	20
7.3. Pranje ruku.....	22
7.4. Okvir za zakopčavanje (okvir sa zatvaračima).....	24
7.5. Postavljanje materijala za jelo.....	25
7.6. Promjena jastučnice.....	27
7.7. Nošenje stolca.....	28
7.8. Odvrtanje i zavrtanje vijaka.....	30
7.9. Osobna čistoća.....	31
7.10. Čišćenje cipela.....	32
7.11. Hodanje po crti.....	33
7.12. Čišćenje metala.....	35
7.13. Metenje poda.....	37
7.14. Igra tišine – boje i osjećaji.....	38
7.15. Briga o rezanom cvijeću.....	39

8. ZAKLJUČAK.....	41
LITERATURA.....	43
PRILOZI.....	45

1. UVOD

Maria Montessori jedna je od najvažnijih osoba modernog odgoja koja je razvila poseban materijal i načine poučavanja za slaboumnu djecu, a kasnije je to odlučila primijeniti na zdravodjeca, što se pokazalo jako dobro. Razvila je metodu u čijem je središtu dijete, a cilj te metode je ostvarenje svih djetetovih prirodnih potencijala. Potrebno je osigurati poticajnu okolinu primjerenu potrebama djeteta koja će mu omogućiti učenje otkrivanjem kroz igru i pripremiti ga za svakodnevni život. Jako je važno načelo slobode, a uloga odgojitelja je da pruža uvjete za rad, igru i djelovanje. Skupina u Montessori vrtiću treba biti sastavljena što raznovrsnije kako bi se djeca međusobno nadopunjavala i pomagala jedna drugima. Materijal koji je osmislila sama Marija Montessori ima odgojnu vrijednost, mora biti dostupan djetetu, poticati njegove djelatnosti, primjeren potrebama i sposobnostima i jako je važno da postoji mogućnost uočavanja pogreške u radu. Za Montessori odgojitelja je važno da se zna povući i djetetu prepustiti svu aktivnost. Montessori vježbe podijeljene su u pet skupina. To su vježbe iz praktičnog života, vježbe za razvoj osjetilnosti, vježbe jezika, vježbe matematike i vježbe kozmičkog odgoja. Sve one potiču razvijanje određenih vještina i idu od lakšeg k težem, od jednostavnog k složenom, od konkretnog k apstraktnom i od cjelovitog k pojedinačnom.

U sklopu ovog rada, u Dječjem vrtiću Trnoružica, provedene su vježbe praktičnog života, koje su, ustvari, svakodnevne radnje koje u životu obavljamo. U skupini djece od 4 do 7 godina provedeno je 15 vježbi koje su djeca prihvatila s velikim oduševljenjem i radoznalošću, posebno one radnje s kojima se ranije nisu susrela. Došlo se do zaključka kako se i u tradicionalnim vrtićima, kao što je i Dječji vrtić Trnoružica, koji ne rade po Montessori programima, provodi veliki broj tih vježbi, samo po nešto drukčijim principima i drugim metodama.

2. RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Odgoj se razumijeva kao sustavan proces kojim se izgrađuju pozitivne osobine ličnosti, stavovi, pogled na život i svijet, karakterne, moralne, radne i društvene vrijednosti. Uz pojam odgoja usko je vezan i pojam obrazovanja koji se odnosi na proces stjecanja raznovrsnih znanja, vještina, umijeća i navika. Jedna je od sastavnica sustava obrazovanja u Republici Hrvatskoj i predškolski odgoj koji obuhvaća odgoj, naobrazbu i skrb o djeci predškolske dobi, a ostvaruje se programima odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi za djecu od šest mjeseci do polaska u školu. Temelj svakog odgoja i obrazovanja, pa tako i predškolskoga, međusobno je poštovanje i prihvatanje, slušanje i motiviranost za rad.

Službeni dokument koji sadrži temeljne vrijednosti odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi u Republici Hrvatskoj je *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Utemeljen je na znanstvenim i stručnim dosezima hrvatske i svjetske odgojno-obrazovne teorije i prakse ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te uzima u obzir povijest i tradiciju hrvatskoga obrazovnog identiteta. *Nacionalni kurikulum* zagovara suvremeno shvaćanje djeteta i institucionalnog djetinjstva u čijem je središtu aktualizacija razvojnih mogućnosti i poštovanje jedinstvene osobnosti i dostojanstva svakog djeteta. U središtu su vrijednosti, načela i ciljevi, a ne sadržaji odgoja i obrazovanja. Vrijednosti koje se zagovaraju su znanje, humanizam i tolerancija, identitet, odgovornost, autonomija i kreativnost; načela koja se ističu su fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa, partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom, osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju, otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost na unapređivanje prakse, a glavni ciljevi su osiguranje dobrobiti za dijete i cjelovit razvoj, odgoj i učenje djeteta te razvoj djetetovih kompetencija.

Prema *Zakonu o predškolskom odgoju i naobrazbi* (1997) dječji vrtić javna je ustanova koja obavlja djelatnost predškolskog odgoja u skladu s razvojnim osobinama i potrebama djece te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji, na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Cilj je dječjeg vrtića pripremiti dijete za osnovnu školu, naučiti ga komunicirati, sklapati prijateljstva i pripremiti ga za daljnji život, tj. za cjeloživotno učenje. Iako je vrtić učeća organizacija, vizija svakoga dječjeg vrtića

je da se djeca tu osjećaju kao kod kuće. Odgojno-obrazovni rad provodi se tako što su djeca raspoređena u skupine, i to jasličke i vrtičke odgojne skupine.

Uloga je dječjeg vrtića da se djetetu omogući boravak u poticajnom i sigurnom okruženju koje će mu pomoći u ostvarenju njegovih potencijala. Kako bi sredina u kojoj djeca borave bila sigurna i poticajna, osobe koje u njoj rade moraju imati pozitivan pristup i biti predani radu, a da bi to mogli, moraju voljeti vlastiti posao, osjećati zadovoljstvo i među njima mora vladati pozitivna atmosfera koja će ih poticati na suradnju i pomaganje. Međusobna suradnja, pomaganje, pozitivno okruženje i pozitivan pristup radu kao rezultat imaju da se djeca osjećaju sigurno, voljeno i slobodno kako bi istraživala svoju okolinu i na taj način razvijala maštu i svoje sposobnosti i vještine.

Odgojno-obrazovni rad u dječjem vrtiću treba ostvarivati i razvijati prisnost, pozitivnu emocionalnu klimu, slobodnu komunikaciju, trajnost sveze s odraslima i drugom djecom, aktivno sudjelovanje djeteta u raznim životnim djelatnostima. Oblikovanje odgojno-obrazovnog procesa svakog vrtića temelji se na određenim vrijednostima: uvažavanje, prihvaćanje, suradnja, uključenost svakog pojedinca, njegova prava, odgovornosti, sloboda, autonomija, razvoj samopouzdanja, samostalnosti i neovisnosti, a te vrijednosti čine viziju, čije je oblikovanje zajednički posao svih zaposlenika dječjeg vrtića. Sam odgoj treba voditi samostalnosti, tolerantnosti i spremnosti na suradnju kod djece (Fiala i Sindik, 2012).

2.1. Razvojne potrebe djeteta

Svako dijete je pojedinac koji ima vlastitu ličnost i različito doživljava svijet oko sebe na jedinstven način. Dijete napreduje velikom brzinom, i fizički i mentalno, i zbog toga je jako važno njegov razvoj na primjeren način poticati, u svakoj fazi razvoja. Postoje neke univerzalne karakteristike svakog djetinjstva: sva djeca imaju upijajući um, prolaze kroz razdoblja posebne osjetljivosti, žele učiti, uče kroz igru i rad, prolaze kroz nekoliko faza razvoja i žele biti neovisna (Britton, 2000).

Djetetov um nesvjesno upija sve informacije iz okoline i vrlo brzo uči o njoj. To je karakteristika koja traje otprilike do 6. godine. Od rođenja do 3. godine djetetov je mozak samoupijajući, a od 3. do 6. godine počinje se pojavljivati svijest. U to se vrijeme pojavljuje i volja i dijete tada djeluje kao netko tko zna što želi i neće

oklijevati u pokušaju da se izbori za svoje i vrlo brzo usvaja jezik. Od 6. do 12. godine je razdoblje usvajanja kulture, a od 12. do 18. godine razdoblje usvajanja samostalnosti (Britton, 2000).

Učenje počinje od samog rođenja. U početku je to kroz igru gdje djeca uče aktivno sudjelujući. Za dijete je igra ugodna, dobrovoljna, smisljena i sponatno odabrana aktivnost. Često je i kreativna, uključuje rješavanje problema, učenje novih društvenih vještina, novog jezika i novih tjelesnih vještina. Vrlo je važna za malo dijete jer mu pomaže naučiti nove ideje i pretvoriti ih u praksu, uklopiti se u društvo, svladati emocionalne probleme. Dijete pokazuje predispoziciju da razvije nova znanja i vještine pomoću svojih osjetila. Maria Montessori ustanovila je šest razdoblja posebne osjetljivosti za:

- red – ovo razdoblje traje tijekom prve godine pa do druge, dijete ima potrebu za dosljednošću i poznatim;
- jezik – traje od rođenja, važno je razgovarati s djecom i stalno im bogatiti jezik;
- spretnost u kretanju – cilj je usavršavanje pokreta;
- društveno ponašanje – traje od 2,5 do 3 godine i tada se ponašanje djece počinje oblikovati prema ponašanju odraslih u društvu;
- male predmete – u dobi od jedne godine dijete pozornost usmjerava na detalje, to je dio nastojanja da shvati svijet oko sebe;
- učenje putem osjetila – javlja se od samog rođenja, prvo putem vida i sluha, onda putem dodira i okusa (Britton, 2000).

Dijete se od samog početka bori za neovisnost, a u postizanju samostalnosti najbolje mu se pomaže pokazujući mu vještine koje su mu potrebne da bi uspjelo.

3. MARIA MONTESSORI

Maria Montessori jedna je od najvažnijih osoba modernog odgoja. Rođena je 31. kolovoza 1870. godine u Chiaravalleu u Italiji, a umrla je 1952. u Nizozemskoj. Medicinski fakultet upisala je 1890. godine, što je u to vrijeme bilo gotovo nemoguće jer su se mlade žene tada mogle baviti samo podučavanjem. Želja njezinih roditelja bila je da postane učiteljica, što je ona uporno odbijala, kako bi na kraju ipak to postala (Britton, 2000). Postala je prva žena liječnik u Italiji, 1894. godine. Na Kongresu žena u Berlinu, održanom 1896. godine pokazala je svoj dar za javni nastup. Počela se isticati kao žena koja se bori za prava žena, da one same odlučuju o svojoj budućnosti i da slijede život koji nije uvjetovan udajom (Buczynski, 2008). Postala je asistentica na klinici za psihijatriju Rimskog sveučilišta, San Spirito, 1897. godine. Tamo je radila na odjelima sa slaboumnom djecom, ali ne u današnjem smislu slaboumnosti, nego sa djecom koja se nisu mogla uklopiti u obitelj i školu, djecom od koje su svi digli ruke i za koju su smatrali kako ih je nemoguće poučavati, a ona je htjela dokazati suprotno i u tome je uspjela. Ona su bila smještena na posebne odjele, zatvorena u malene prostore. Godine 1899. izabrana je za predavača na seminaru za izobrazbu učitelja koji rade s intelektualno hendikepiranom djecom, a iste je godine na pedagoškom kongresu u Torinu zastupala mišljenje kako toj djeci treba podučavanje i briga u većoj mjeri nego što treba zdravoj djeci. Počela je proučavati načine rada i učenja te djece, razvila je poseban materijal i načine podučavanja, a djeca koju je podučavala nakon dvogodišnjeg treninga položila su javne ispite za redovne škole (Philipps, 1999). Proučavala je rad dvojice francuskih liječnika, Jeana Itarda (1774.-1834.) i Edouarda Seguina (1812.-1880.), prevela ih na talijanski i od njih preuzela ideje učenja putem osjetila i učenja pomoću pokreta, prilagodila ih je i razvila u vlastiti sustav (Britton, 2000). Itard je pisao kako se djeci sa smetnjama u razvoju može pomoći na temelju sustavnog promatranja i odgovarajućih odgojnih postupaka, a Seguin je za takvu djecu razvio posebne postupke i vježbe i to ju je potaknulo da na temelju svojih učenja razvije nešto slično i za normalnu djecu (Matijević, 2001).

Odlučila je ponovno upisati studij i to je učinila 1901. godine, izučavala je pedagogiju, psihologiju i antropologiju i dolazi do zaključka kako će djeca ostvariti svoje prirodne potencijale i razviti se u neovisne, odgovorne i plemenite osobe ako dobiju slobodu samostalnog biranja onoga čime će se baviti, u okolini koja je

uskladena s njihovim razvojnim potrebama. Studij završava 1904. i postaje profesorica antropologije. Smatrala je kako od vrtića i škola treba umjesto ustanova za čuvanje i discipliniranje napraviti dječje kuće u kojima se djeca mogu slobodno kretati i u kojima njihov duh može nalaziti hranu koja im je potrebna za vlastiti razvoj (Bašić, 2011). Dvije godine nakon toga, 1906., dobila je mogućnost da svoju teoriju primijeni na zdravu djecu pa je tako 6. siječnja 1907. otvorena prva dječja kuća, Casa dei Bambini, za djecu od 3 do 6 godina, čiji su roditelji bili radnici i djeca nisu imala s kime biti dok oni rade. To je bio događaj koji je nagovjestio početak jednog novog pedagoškog pokreta koji je promijenio cjelokupni daljnji razvoj obrazovnog sustava (Buczynski, 2008). Djeca materijal Marije Montessori prihvaćaju bez problema, koriste ga samostalno, sa zanimanjem, uz duboku koncentraciju, disciplinu i smisao za rad. Učila je djecu osjećati, misliti i htjeti. Za nju odgoj nije imao svrhe ako se odgojnim postupcima ne smjera prema dobrome. Odgoj mora biti pomoć u životu i mora biti oslobođen svakog nasilja, a nasilje je za nju svaka povreda slobode i nepoštivanje prava samostalnog izbora djeteta. Vjerovala je kako je svako dijete sposobno da se samo razvije i tražila je podupiranje djeteta u samorazvoju, a njezina je metoda sinteza znanja i metoda dviju disciplina, pedagogije i medicine. Razvila je metodu u čijem je središtu dijete, a cilj je ostvarenje svih njegovih prirodnih potencijala u neovisnoj i odgovornoj odrasloj osobi (Philipps, 1999). Zaključila je kako djeca najbolje uče u opuštenom, veselom okruženju, gdje mogu sama i slobodno razviti svoju djelatnost i na tom pravilu temeljila je svoju metodu (Buczynski, 2008).

Odlučila je napustiti liječničku praksu, što je i učinila 1909. i posvetila se obrazovanju odgojitelja. Organizira prvi tečaj za učitelje, ali i druge zainteresirane, na kojem izlaže svoje ideje i pokazuje materijale. U Rimu je 1913. organizirala prvi međunarodni tečaj za učitelje, na kojemu je bilo 87 sudionika iz cijeloga svijeta (Matijević, 2001). Njezina metoda prihvaćena je u mnogim zemljama, a priznanje su joj odali i papa Pio X. i Benedikt XV.

Međunarodna Montessori udruga, AMI – Association Montessori Internationale, utemeljena je 1929. sa sjedištem u Berlinu, koje je 1935. preseljeno u Amsterdam, gdje se nalazi i danas. Ciljevi te organizacije su:

- proučavati, primjenjivati i širiti Montessori ideje i načela u odgoju i obrazovanju djece,
- širiti znanja i razumijevanje o uvjetima potrebnim za cjelovit razvoj ljudskog bića od začeća do zrelosti u obitelji,

- ovlašćivati centre u kojima se prema uputama same Marije Montessori može izučavati njezina odgojna načela i praktični rad,
- pomagati u stvaranju misaonog i materijalnog okruženja za cjelovit razvoj sposobnosti mladih,
- širiti opće priznanje temeljnih prava djeteta kako ih je predvidjela Marija Montessori, bez obzira na rasu, vjeru, spol ili društvenu okolinu,
- surađivati s drugim tijelima i organizacijama koje unapređuju odgoj i obrazovanje, ljudska prava i mir (Phillipps, 1999).

U II. svjetskom ratu fašističke vlasti spaljuju njezine knjige i zatvaraju Montessori škole i vrtiće. Bila je u zarobljeništvu u Indiji 1939. godine, ali i tamo piše, predaje i podučava. Nakon II. svjetskog rata obnavljaju se nekadašnje i otvaraju nove Montessori institucije. Maria Montessori dobiva brojna priznanja za svoj rad i radi na širenju metode. Za Nobelovu nagradu za mir predložena je 1949., 1950. i 1951., a 1950. pri UNESCO-voj konferenciji u Firenci označena je simbolom obrazovanja i svjetskog mira (Lawrence, 2003).

U New Orleansu je 1991. godine stvorena organizacija MACTE – Montessori Accreditation Council for Teacher Education (Savjet za odobravanje programa obrazovanja za Montessori odgojitelje i učitelje).

4. MONTESSORI PEDAGOGIJA

Maria Montessori htjela je revolucionirati cjelokupni odgoj i oblikovati jedan kontinuirani odgoj od rođenja do odrasle dobi koji je trebao polaziti od razvojno uvjetovanih potreba djece.

Montessori je način života koji ima svoj cilj, a to je doseći mir, razviti samospoznaju i poštovanje prema sebi, drugima i okolini i uvažavati međusobne različitosti. Moto Montessori pedagogije je: *Pomozi mi da to učinim sam!* Ovdje naglasak nije na poučavanju djeteta, nego se osigurava poticajna okolina koja povećava dječju prirodnu radoznalost i omogućuje mu spontano učenje otkrivanjem kroz igru. To je okolina u kojoj dijete može odabrati i isprobati materijale i vježbe u skladu sa svojim razvojnim stanjem i u kojoj se djeca, ali isto tako i roditelji i odgojitelji osjećaju dobro i vjeruju jedni drugima (Schäfer, 2015). Svrha Montessori programa je omogućiti djetetu da razvije sve svoje sposobnosti i ostvari cjelovitu, potpunu, slobodnu, neovisnu i odgovornu ličnost.

Cilj Montessori obrazovanja je pripremiti djecu za svakodnevni život, poticati želju za stalnim stjecanjem novog znanja, pokazati im kako cijeniti rad i rezultate tog rada, omogućiti im da vlastitim iskustvom razviju organizacijske sposobnosti i odgajati ih tako da postanu svjesni, odgovorni i obrazovani članovi obitelji i društva (Perić, 2009).

U središtu Montessori pedagogije je dijete u svojoj cjelosti, a ona se temelji na znanstvenom promatranju spontanog učenja djece, na poticanju vlastitog djelovanja djeteta i njegove samostalnosti i na poštovanju djetetove osobnosti. Maria Montessori bila je uvjerena kako dijete ima prirodne mogućnosti za vlastiti razvoj i tražila je da odrasli ne smetaju prirodnom samorazvoju djeteta (Phillipps, 1999). Pažljivim promatranjem djece utvrdila je kako sklonost orijentaciji, redu, istraživanju, komunikaciji, djelovanju, ponavljanju, sklonost točnosti i usavršavanju uz pravovremeni poticaj, osiguravaju puni i neometani dječji razvoj (Buczynski, 2019).

Načelo slobode jako je važno u Montessori pedagogiji. To znači da se djecu ne potiče silom na aktivnosti, nego da ona sama otkrivaju stvari. Načelo slobode ne znači da se sve smije, nego da postoje smislene granice (Schäfer, 2015). Ona smatra kako je djeci potrebno pružiti slobodu kako bi razvila na najbolji mogući način i u skladu sa

svojim sposobnostima. Za nju je sloboda temelj, uvjet i cilj pedagogije (Seitz i Hallwachs, 1997).

U Montessori pedagogiji nema krutih planova i programa, jer ih stvaraju sama djeca i gotovo da nema kolektivnog rada (Bognar, 2002). Dijete pokazuje put, a odgojitelj na tom putu pruža pomoć, ali indirektno, ne upliće se u rad, nego samo pruža uvjete za rad, igru i djelovanje (Bašić, 2011). Glavne pedagoške ideje Marije Montessori su da se odgoj zasniva na temeljitom poznavanju čovjeka, čovjek se razvija prema postojećem nutarnjem planu, dijete ima duh koji je u stanju usvajati, velika je važnost okruženja za odgoj djeteta, dijete je „graditelj“ onoga što zovemo čovjekom, razvoj djeteta ima senzibilna razdoblja (Pranjić, 2005).

Ciljevi Montessori metode su:

- osigurati razvoj jedinstvene ličnosti,
- pomoći djetetu da se društveno i emocionalno dobro prilagodi i da raste kao snažno i sretno dijete,
- pomoći i omogućiti djetetu da u potpunosti razvije svoje intelektualne sposobnosti (Britton, 2000).

Glavna načela Montessori pristupa su:

- Djeca imaju moć da sama sebe obrazuju.
- Djeca najbolje uče ako sama nešto čine.
- Djeca trebaju sama otkrivati.
- Djeca uče kada ih zanima ono što uče.
- Djeca trebaju razvijati sposobnost usredotočenja.
- Djeca uče radeći.
- Djeca trebaju pohvalu i ohrabrenje, a ne laskanje i prazne riječi.
- Pogreške su prilike za učenje.
- Ponavljanje je važno za dječje učenje.
- Djeca najbolje uče ako su aktivnost odabrala sama (Lawrence, 2003).

Montessori pedagogiju podučavaju AMI treneri, odnosno osobe koje ispunjavanju visoke MACTE kriterije za predavače. Usavršavanje za AMI trenere slijedi nakon najmanje 5 godina rada u Montessori programu nakon položenog ispita za AMI Montessori odgojitelja. Danas u svijetu ima 36 AMI centara i preko 150 MACTE priznatih tečajeva (Phillipps, 1999).

Najvažniji elementi Montessori pedagogije su prikladno pripremljena okolina s posebnim Montessori razvojnim didaktičkim materijalom i poseban društveni okvir koji nudi Montessori odgojitelj.

4.1. Skupina u Montessori vrtiću

Skupina u Montessori vrtiću sastavlja se što je moguće raznovrsnije. Idealno je da su u grupi djeca različite dobi, od 2,5 godine pa sve do polaska u školu i da je podjednak broj dječaka i djevojčica. Kada su zajedno djeca različite dobi moguća je raznovrsnost poticaja i socijalnih kontakata, ima manje natjecanja, a samim time i manje uzroka sukoba, nego kada su u grupi djeca iste dobi.

U takvim grupama starija djeca spontano pomažu mlađoj djeci i time učvršćuju i svoje znanje i postaju sigurnija, uče da svoju pomoć ustegnu kada ona više nije potrebna i na taj način razvijaju finu socijalnu osjetljivost. Mlađa djeca promatraju djelatnost starije i pokušavaju to isto, pokazuju divljenje prema starijoj djeci i tako jačaju njihovu samosvijest. Mlađa djeca traže zaštitu starije djece, a starija djeca preuzimaju odgovornost i time raste samosvijest starije djece (Philipps, 1999).

4.2. Montessori okolina

Maria Montessori vjerovala je kako djecu nije potrebno siliti na učenje, dovoljno je osigurati im poticajnu okolinu koja će ih potaknuti na istraživanje kako bi zadovoljili svoju prirodnu znatiželju (Perić, 2009). Postavila je stroga mjerila za izgled okoline i ponašanje odraslih u Montessori ustanovama i takvu okolinu naziva pripremljena okolina. To je okolina primjerena potrebama djeteta i nudi sve što djetetu treba za tjelesnu, umnu, duhovnu i duševnu prilagodbu. Ona igra ključnu ulogu u razvoju djeteta i uređena je tako da ispunjava stvarne, trenutačne potrebe djeteta i dopušta rast njegove ličnosti. Pripremljenu okolinu čine prostor, materijal i odgojitelji.

Prostor se uređuje prema Montessori estetskim kriterijima – stvarnim slikama prirodnih ljepota, primjerenim religijskim simbolima, umjetničkim slikama, slikama iz života. u prostoru mora biti dovoljno mjesta za slobodno kretanje, hodanje, plesanje. Stolovi i stolice veličinom moraju biti primjereni djeci i njihovoj snazi, a radne površine su površine stolova i maleni tepisi. Prostor se isto tako ukrašava i biljkama, za koje se, uz odgojitelje brinu i sama djeca, a dobro je da postoje i životinje, za koje

će se isto tako, uz odgojitelje, brinuti i sama djeca. Ako je moguće dobro je da se u okolini nalazi i vrt, u kojem će biti moguće izvoditi stvarne radove, npr. uzgajanje biljaka. Jako je dobro ako se voda može koristiti u samoj sobi, kako bi djeca sama mogla prati posuđe i dobro je da postoji i kuhinjska oprema, kako bi mogla obavljati poslove koji su dio svakodnevnice. Prostor treba biti ispunjen Montessori materijalom, koji je djeci vidljiv i dostupan u svakom trenutku. Jedino pravilo u Montessori prostoru jest: „Nakon bavljenja nekim materijalom potrebno ga je vratiti na isto mjesto na kom se nalazio i dovesti ga u isto stanje u kakvom je zatečen, kako bi i drugo dijete koje ga poslije odabere moglo njime steći potrebne vještine i znanja“ (Philipps, 1999:61).

4.3. Montessori didaktički materijal

Montessori materijal poseban je didaktički materijal koji je na temelju opažanja i iskustva u radu s djecom razvila sama Maria Montessori. Od 1920. u izradi joj je pomagao Albert Nienhuis, koji je izabrao najbolje sirovine – drvo, ljepila, boje i metale, a od svojih majstora tražio je da ispune sve njezine zahtjeve. On ima svoju odgojnu vrijednost koja se očituje u vježbanju strpljenja, čekanja i međusobnog poštivanja (Jargović, 2007).

Četiri su kriterija za odabir materijala:

- dostupnost djetetu – važno je da dijete samo može nešto od materijala uzeti kada to poželi kako ne bi ovisilo o odrasloj osobi;
- poticanje aktivne djetetove djelatnosti – materijal treba poticati dijete da njime nešto aktivno radi, da koristi osjetila, ruke i misli;
- primjerenost potrebama i sposobnostima djeteta – vježbe trebaju pratiti djetetove razvojne potrebe i voditi dijete k vještinama i znanju;
- mogućnost uočavanja pogreške u radu – materijal je oblikovan tako da dijete samo može uočiti svoje pogreške i biti samostalno u ispravljanju svog rada (Philipps, 1999).

Osim tih općenitih kriterija, navode se još neki. Bolje je izabrati manje materijala i učiniti ga slobodno dostupnim djeci, nego ih zatrpati velikom količinom. Dobro je da materijal bude dostupan samo u jednom primjerku, jer se na taj način vježba samodisciplina i socijalno zajedništvo. Materijal treba biti postojan, trajan, estetski privlačan, neotrovan, bezopasan, a oblik, veličina i težina moraju odgovarati

djeci. Boje i oblici bi trebali biti jasno prepoznatljivi kako bi ih djeca lakše razlikovala. Materijal treba kod djece pobuditi znatiželju i biti jednostavan za razumijevanje i uporabu. Sav materijal potrebno je uvijek koristiti na jednak način kako bi dijete zapamtilo slijed pokreta i važno je da se materijal uvijek koristi za istu svrhu, npr. četkica za zube uvijek treba služiti samo za pranje zubiju, a ne i za pranje nekih drugih stvari (Schäfer, 2015).

Mogućnost uočavanja pogreške važno je načelo Montessori pedagogije. Djetetu treba dati priliku da samo uoči ako je nešto pogrešno napravilo i to načelo dijete odgaja, bez uplitanja odrasle osobe, i uvjet je za pažljiv, samostalan i koncentriran rad. Dijete mora imati slobodu, slobodu da griješi, da traži i samo nađe ispravan način!!! (Philipps, 1999:66).

Sav se materijal izrađuje od prirodnih materijala i u izvornom obliku koji je osmislila sama Maria Montessori. Treba biti isti u svim ustanovama koje rade prema Montessori metodi (Perić, 2009). Materijal se u prostoru postavlja tako da vodi dijete od jedne lakše vježbe prema sve težim, od konkretnog materijala prema apstraktnijem, od lakše prema zahtijevnijoj razini. Materijal za pojedinu vježbu nalazi se uvijek na istom mjestu i uvijek u istom obliku, složen istim slijedom. Mora biti uvijek čist i potpun, a poredan je prema slijedu radnji koje se njime mogu obaviti. Kako djeca uče oponašanjem i dobri su promatrači, odgojitelj pokazuje djetetu način na koji se materijalom rukuje, pri tome se koristi sa što manje moguće riječi, a dijete prati što odgojitelj radi i samo uviđa i donosi zaključke. Svaka grupa mora imati potpun materijal za sva područja vježbi: materijal za vježbe praktičnog života, materijal za poticanje osjetilnih sposobnosti, materijal za poticanje govora, materijal za vježbe matematike i materijal za kozmički odgoj (Philipps, 1999).

4.4. Montessori odgojitelji

Odrasla osoba je djeci uzor, ona se ugledaju na njezino ponašanje, izgled, gestu i mimike, izbor riječi i ton glasa. Prilagođavaju svoje ponašanje ponašanju odraslih i trebaju odrednice koje će ih usmjeriti. Montessori odgojitelj mora biti vedra, vesela i dobro raspoložena osoba, nježna, suzdržana, pažljiva u govoru i kretnjama, mirna, strpljiva, čista i uredno odjevena. Najvažnija osobina je dosljednost, a važno je i povjerenje u djecu. To znači da odgojitelj djetetu dopusti samostalnost, ali pri tome ima pregled nad situacijom kako bi mogao djelovati ako je to potrebno. Montessori odgojitelj je most između djeteta i okoline. On vodi dijete od vježbe do vježbe, pokazuje mu rukovanje materijalom i pri tome promatra djetetove potrebe i priprema okolinu primjerenu njegovom razvojnom stupnju. Ne kažnjava i ne pohvaljuje. U Montessori pedagogiji dijete ne griješi, greške čini samo dok ne dostigne pravi stupanj svog razvoja i to nije razlog za kažnjavanje, ali ni za pohvalu ako radi ispravno, jer to znači da je dijete dostiglo svoju razinu razvoja (Philipps, 1999).

Montessori odgojitelj s jedne strane mora biti sposoban, a s druge strane se morati znaći povući i prepustiti aktivnost djetetu. Kada dijete postane aktivno, odgojitelj mora postati pasivan, ali ipak budno paziti (Jargović, 2007). On mora proći osobnu, stručnu i unutarnju pripremu za rad. Osobnu pripremu čine razvijanje stabilne ličnosti i dosljednost u ponašanju, njegovanje izgleda i komunikativnost. Stručna priprema sastoji se od stjecanja znanja o sebi samom kao čovjeku, o razvojnim stupnjevima djeteta, o Montessori materijalu i načinima na koji se koristi, važan dio usavršavanja je učenje opažanja i posebno se uvježbava indirektno poticanje djeteta i neupletanje u njegov rad. Potrebno je da svaki Montessori odgojitelj izvrši i unutarnju pripremu za rad koja se sastoji od razvijanja strpljivosti, prihvatanja djece onakve kakva jesu, poštovanja prema djeci, jednake brižnosti za sve i usavršavanja svog ponašanja do uzornosti jer ga djeca neprestano promatraju i on im služi kao uzor za identifikaciju (Philipps, 1999).

4.5. Montessori pedagogija u Hrvatskoj

Barunica Dédée Vranyczany 1933. godine poslala je molbu za upis na Međunarodni tečaj u Londonu, a kao razlog za pohađanje navela je osnivanje dječjeg vrtića u Zagrebu. To se i dogodilo i 15. rujna 1934. (Buczynski, 2008). 2000. osnovano je Hrvatsko Montessori Društvo koje surađuje s većinom vrtića koji rade po Montessori programu te organizira edukacije i stručna usavršavanja za sve pedagoge, odgojitelje, nastavnike ili stručne suradnike koji o ovoj pedagogiji žele naučiti nešto više. Tri su stručno-razvojna Montessori centra za edukaciju u Republici Hrvatskoj: Stručno-razvojni centar Montessori Srčeko, Stručno-razvojni centar Dječji vrtić Vrbik, Zagreb i Stručno-razvojni centar u Dječji vrtić Montessori dječja kuća, Split, koji prvi u Hrvatskoj radi po Montessori metodi, od 1991. godine.

Danas u Hrvatskoj postoji pet Montessori vrtića koji rade samo po načelima Montessori pedagogije: Dječji vrtić "Montessori", Zagreb; Montessori Dječji vrtić "Srčeko", Zagreb; "Montessori Dječja kuća", Split; Dječji vrtić "Mali cvijetak", Split; Dječji vrtić "Sunčev sjaj – Nazaret", Đakovo, a dvadeset i četiri vrtića provode programe Montessori uz redovne programe: Dječji vrtić "Vrbik", Zagreb; Dječji vrtić "Vjeverica", Zagreb; Dječji vrtić "Jarun", Zagreb; Dječji vrtić "Zvjezdice mira", Rijeka; Dječji vrtić "Bukovac", Zagreb; program predškole pri Osnovnoj Montessori školi Barunice Dédée Vranyczany, Zagreb; Dječji vrtić "Jabuka", Zagreb; Dječji vrtić "Sopot", Zagreb; Dječji vrtić "Siget", Zagreb; Dječji vrtić "Duga", Zagreb; Dječji vrtić "Maksimir", Zagreb; Dječji vrtić "Botinec", Zagreb; Dječji vrtić "Ciciban", Velika Gorica; Dječji vrtić "Biokovsko zvonce", Makarska; Dječji vrtić „Cvrčak“, Čakovec; Dječji vrtić "Sv. Leopold Mandić", Požega; Dječji vrtić "Požega", Požega; Dječji vrtić "Ivane Brlić Mažuranić", Slavonski Brod; Dječji vrtić "Cekin", Slavonski Brod; Dječji vrtić "Izvor", Samobor; Dječji vrtić "Radost", Zagreb; Dječji vrtić Milana Sachsa, Zagreb; Dječji vrtić Velika Gorica, Velika Gorica; Dječji vrtić Tatjane Marinić, Zagreb.

5. MONTESSORI VJEŽBE

Svaka Montessori vježba potiče razvijanje određenih vještina, ali služi i kao predvježba za neku novu vještinu. Kod vježbi se vodi računa o temeljnim pedagoškim principima, ide se od lakšeg k težem, od jednostavnog k složenom, od konkretnog k apstraktnom i od cjelovitog k pojedinačnom. Vježbe su u prostoru izložene prema tim načelima, a u svakoj se vježbi javlja jedna teškoća – ono novo što izvođenjem vježbi dijete može naučiti. Materijal za svaku vježbu izložen je na posebnom mjestu, tako da dijete samo može uzeti sve što mu treba, odnijeti do radne površine koju je odabralo, samostalno raditi s materijalom i po završenom radu materijal vratiti na mjesto. Na taj način dijete uči biti samostalno i odgovorno (Philipps, 1999).

Središnji oblik rada Montessori pedagogije je slobodni rad. Dijete samo odlučuje što će raditi, u kojoj socijalnoj formaciji i koliko dugo. Preduvjet za to je pripremljena okolina koja je prilagođena potrebama djece s dobro promišljenom ponudom materijala, što znači da moraju postojati materijali za razradu sadržaja koji su predviđeni za djecu određene dobi. Nakon što je odgojitelj prezentirao rad na određenom materijalu, dijete dalje nastavlja samostalno raditi, a odgojitelj promatra dijete i potiče njegovu samostalnost i inicijativu (Buczynski, 2019).

Montessori vježbe podijeljene su u pet skupina:

- Vježbe praktičnog života – to su djelatnosti koje dijete svakodnevno vidi kod kuće i one ga osposobljavaju da se samostalno brine za sebe, svoju okolinu i druge ljude.
- Vježbe za razvoj osjetilnosti – dijete svijet opaža pomoću osjetila i ove mu vježbe pomažu da spozna sve prirodne zakone i stekne osjećaj strahopoštovanja prema svemiru.
- Vježbe jezika – dijete samo stječe svoj jezik, ali je važno da mu se pruži jezična poticajna okolina u kojoj može vježbati svoje „govorne organe“.
- Vježbe matematike – Montessori matematički materijal djetetu omogućuje da dođe do najviših matematičkih apstrakcija.
- Vježbe kozmičkog odgoja – one predstavljaju vezu sa svim područjima života (zemljopis, zoologija, botanika, povijest, umjetnost, etika, antropologija, evolucija, ekologija, astrologija, informatika) i pružaju

moгуćnost razvijanja razumijevanja i tolerancije za druge kulture, ali i za sva živa bića na Zemlji (Philipps, 1999).

Kod svih vježbi važno je djetetu pokazati da je griješiti moguće i da se greške ispravljaju. Nakon vježbi materijal se uvijek vraća u početno stanje.

5.1. Vježbe iz praktičnog života

Vježbe iz praktičnog života jednostavne su, svakodnevne radnje koje odrasli rutinski obavljaju kako bi održali i kontrolirali okolinu u kojoj žive i rade. One su odraslima smislene i predstavljaju način za postizanje određenog cilja. Dijete te radnje želi oponašati, ali njega više zanimaju procesi koje te radnje uključuju nego krajnji rezultat. To su vježbe koje razvijaju motoričke sposobnosti i koordinaciju i obogaćuju rječnik, razvijaju nove društvene vještine i grade samopouzdanje (Britton, 2000).

Vježbe praktičnog života su poticaj razvoju neovisnosti, samosvijesti, sigurnosti i otvorenosti, one utiru put za percepciju oblika, boja, uočavanje, pamćenje i mogućnost izvođenja slijeda operacija. To su:

- predvježbe za kontrolu pokreta i koordinaciju – hodanje, nošenje predmeta, pažljivo kretanje kroz prostor u kojem drugi rade...;
- vježbe brige za vlastitu osobu – svlačenje i oblačenje, pranje ruku, lica, čišćenje cipela, glačanje rublja...;
- vježbe brige za okolinu – pranje, čišćenje, metenje, rad u vrtu, njegovanje cvijeća, prostiranje stola, brisanje prašine...;
- vježbe ponašanja u društvu – pristojno ponašanje, posluživanje drugih za stolom, postavljanje pravila i pridržavanje istih, preuzimanje rada za druge (Philipps, 1999).

Dvije su posebne vježbe:

- hodanje po crti/elipsi – tom se vježbom potiče spretnost i gracioznost u hodu, a ona se kombinira s plesom i gestama, pjesmom ili hodanjem po različitim površinama;
- vježba tišine – to je glavna vježba u Montessori učenju za uređenje i modeliranje psihe jer je tišina jedno od najznačajnijih i temeljnih načela Montessori pedagogije. Te vježbe nisu duge, obuhvaćaju sva osjetila i poprimaju meditativni karakter. One služe za vježbanje, kontrolu i koordinaciju pokreta. U vježbama tišine se vrlo malo govori, gotovo ništa,

u upotrebi je malo materijala i to onih koji ne proizvode nikakve zvukove. Te vježbe moraju pratiti razvojne potrebe djeteta i načela da od jednostavnijih postaju složenije, da idu od konkretnijih prema apstraktnijim, da vode dijete lakšem i zanimljivijem svladavanju vještina i znanja (Buczynski, 2019).

Prve vježbe s kojima se dijete pri ulasku u vrtić susreće su vježbe kojima se potiče usklađivanje pokreta, spretnost u kretanju i rukovanju predmetima. To su vježbe otvaranja i zatvaranja i vježbe nošenja i hodanja. Važno je da Montessori odgojitelj uvijek istim načinom izvodi radnje kako bi djetetu vještine bile neizravno ponuđene. To su otvaranje i zatvaranje vrata, niz različitih posudica i kutijica za otvaranje i zatvaranje, nošenje stolice, stola, tepiha, a uz nošenje tepiha često se kombinira i odmatanje i zamatanje tepiha. Na njih se nadovezuju vježbe grabljenja žlicom, presipavanja, prelijevanja iz jedne posude u drugu ili iz veće u manju, čime se uvježbavaju vještinama potrebnim za samostalno hranjenje i pripremanje hrane. Kod ovih vježbi je dopušteno prosipanje i odgojitelj pokazuje tijekom izvođenja što se radi ako se sadržaj prospe. Na njih se nastavljaju vježbe s okvirima s različitim zatvaračima koji se koriste na obući i odjeći i time se djetetu pomaže da ovlada brigom o sebi. Tome pomaže i vježba pranja ruku, koja se izvodi u kombinaciji s ogledalom kako bi dijete samo brinulo o svom izgledu. Tu su i vježbe slaganja tkanina kojima dijete ovladava vještinom brige o svojoj odjeći, ali i ostalim tkaninama u kućanstvu. Brigu o okolini djetetu omogućuju vježbe brisanja prašine, metenja, pranja stola, čišćenja cipela, slaganja cvijeća u vazuu, njegovanja biljaka i sl. U vježbe praktičnog života ubrajaju se i vježbe uljudnosti i pristojnog ponašanja, djeci se pokazuje kako se samostalno briše nos, kako se pozdravlja poznate, a kako nepoznate osobe, kako se kreće unutra, kako vani, kako se ponaša za stolom, kako se nekog poziva, kako se nekog odbija i kako se traži nešto svoje kad to netko uzme (Philipps, 1999).

Vježbe iz praktičnog života pomažu razvoju motorike, socijalnoj prilagodbi, razvoju koordinacije i koncentracije, orijentacije i reda, samostalnosti i neovisnosti, kulturnoj prilagodbi i krajnji im je cilj razvoj osobnosti djeteta. S praktičnim životom dijete istodobno radi mentalno, emocionalno i fizički, uči biti neovisno, usredotočiti se, kontrolirati mišiće i analizirati logične faze neke aktivnosti (Herrmann, 2018). Vještine koje se usvoje na materijalu i tijekom vježbi praktičnog života prenose se spontano u redovnu svakodnevnicu.

6. METODOLOGIJA

U svrhu pisanja ovog diplomskog rada, u Dječjem vrtiću Trnoružica, provedene su vježbe praktičnog života.

Cilj

Cilj provođenja ovih vježbi bio je vidjeti koliko djeca poznaju svakodnevne radnje koje su sastavni dio njihovog života, kako reagiraju na njih i kakva im je sposobnost izvođenja tih radnji, ali isto tako i vidjeti koje su razlike u izvođenju tih vježbi između tradicionalnog vrtića i onoga koji radi po Montessori programu.

Sudionici

Sudionici vježbi bila su djeca skupine Hlapić, starosti od 4 do 7 godina, njih 28.

Postupak

Provedeno je 15 vježbi iz područja praktičnog života. To su bile vježbe: prelijevanje vode, presavijanje salveta, pranje ruku, okvir za zakopčavanje (okvir sa zatvaračima), postavljanje materijala za jelo, promjena jastučnice na jastuku, nošenje stolca, odvrtnje i zavrtnje vijaka, osobna čistoća, čišćenje cipela, hodanje po crti, čišćenje metala, metenje poda, igra tišine – boje i osjećaji i briga o rezanom cvijeću. Svaka je vježba predstavljena na način da je pobrojan potreban materijal, navedeni su ciljevi vježbe, prikaz vježbe, ako su moguće dodatne vježbe, kontrola pogreške, kao i primjena vježbe u svakodnevnom životu.

7. REZULTATI PRIMJENE VJEŽBI PRAKTIČNOG ŽIVOTA U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

7.1. PRELIJEVANJE VODE

Materijal:

pladanj, vrč od prozirnog materijala s markacijom razine vode, posuda sa širokim otvorom, krpa.

Cilj:

Razvoj i koordinacija pokreta.

Prikaz i vježba:

Vrč je napunjen vodom do markacije. Vrč i posuda stoje na pladnju jedan pored drugoga. Odgojitelj uzima vrč za dršku, podiže ga, naginje iznad posude i polako ulijeva vodu dok ne napuni posudu. Opreznom kretnjom stavlja vrč u prethodni položaj, u drugu ruku uzima krpu, briše preostalu kap i vrč vraća na pladanj. Uzima napunjenu posudu, podiže ju do visine vrča i prelijeva vodu natrag u vrč. Zatim krpom briše preostale kapi i posudu opet vraća na pladanj.

Dodatne vježbe:

Ova se vježba može npr. proširiti s:

- većim brojem posuda,
- posudama s različitim otvorima,
- posudama s različitim visinama,
- korištenjem neprozirnih posuda.

Kontrola pogreške:

prolivena voda,

provjera mjernom čašom.

Primjena:

ulijevanje pića,

zalijevanje cvijeća,

mjerenje prilikom kuhanja, pečenja i sl.

Slika 1. "Preljevanje vode"

Slika 1. prikazuje dječaka u dobi od 6 godina kako prelijeva vodu iz vrča u posudu sa širokim otvorom. Dječak je uspio presuti sve, a da nije prolio ni kap vode.

7.2. PRESAVIJANJE SALVETA

Materijal:

četiri kvadratne pamučne salvete (krpe).

Na svakoj su salveti uvezenim nitima markirane dijagonalne i ravne linije, koje salvetu dijele na trokutna, pravokutna i kvadratna polja.

Ciljevi:

Razvoj i koordinacija pokreta.

Priprema za geometriju.

Prikaz i vježba:

Odgojitelj na stol polaže salvetu koja je markirana jednom dijagonalnom linijom. Nemarkirani kut je ispred njega. S dva prsta jedne ruke prelazi preko markirane linije. Zatim

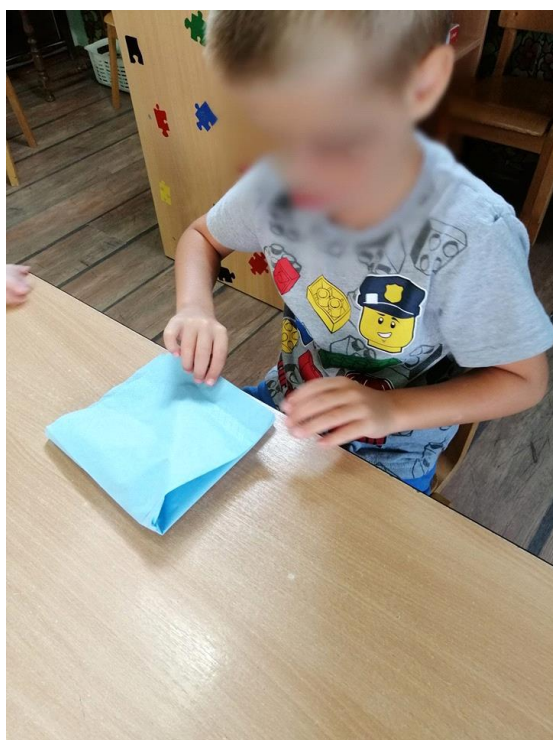
uzima kut (kraj) koji leži ispred njega i polaže ga preko nasuprotnog kuta (kraja). Kad je slaganje gotovo, pritiskom prsta izravnavava nabor. Ostale se salvete slažu u skladu s podjelom.

Kontrola pogreške:

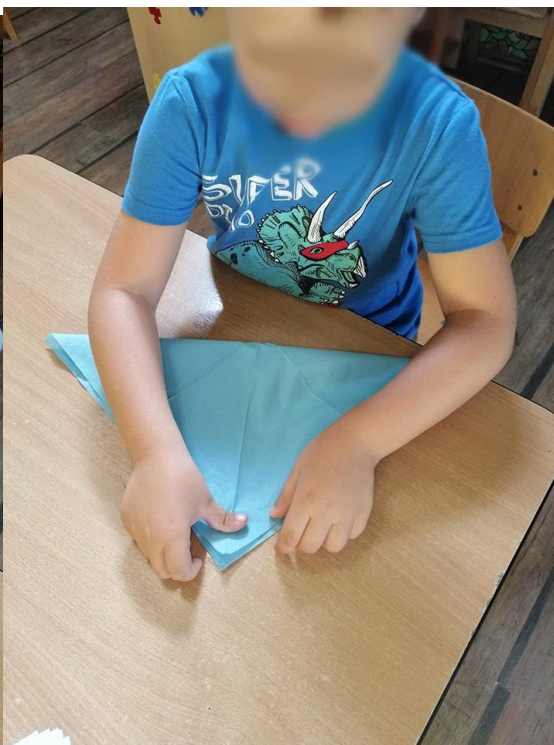
presavijanje mora odgovarati vodećoj liniji.

Primjena:

slaganje salveta, deka, odjeće.

Slika 2. " Presavijanje salvete "

Slika 3. "Presavijanje salvete"

Slika 2. prikazuje dječaka od 5 godina kako presavija salvetu, Slika 3. dječaka od 6 godina kako radi to isto.

7.3. PRANJE RUKU

Materijal:

jedan niski stol s plastičnim stolnjakom koji potpuno pokriva ploču stola, posuda (lavor) i lagani vrč 3/4 napunjen vodom, posuda za sapun sa sapunom, čisti ručnik, kanta, spužva/vileda krpa, krpa za brisanje, stalak za rublje.

Ciljevi:

Razvoj i koordinacija pokreta.

Osobna njega, smisao za red i čistoću.

Prikaz i vježba:

Rukavi su zavrnuti i odgojiteljica uzima vrč s obje ruke. Podiže vrč i lijevak samo stavlja malo iznad ruba lavora. Zatim naginje vrč i lijeva vodu u lavor dok nije pun do pola. Nakon toga ponovno diže vrč, drži ga iznad lavora dok ne padne posljednja kap. Ako kap počne curiti niz vrč, briše je krpom za brisanje, prije nego što odloži vrč stavlja ruke u vodu, pusti ih da neko vrijeme budu tamo, podiže ih i pušta da voda iskapa s njih, prije nego što uzme sapun.

Budući da su ruke sada mokre, ne mora sapun prvo namakati u vodu. Trlja površinu ruku jednu o drugu, pere jednom rukom nadlanicu druge i obrnuto. Sapuna svaki prst od korijena do nokta i pri tome osobito pazi na kut između prstiju. Zatim ruke ponovno umače u vodu i ispire sapunicu. Podiže ruke i pažljivo otresa kapi.

Uzima ručnik u jednu ruku i drugom briše površinu ruke, nadlanicu i svaki prst tako što ide od korijena do nokta. Zatim stavlja ručnik u drugu ruku i postupa isto. Ručnik se vješa preko stalka za rublje.

Voda se vraća u kantu. Iz vrča ulijeva malo vode u lavor, pažljivo ga naginje kako bi isprala sapunicu. Ulijeva vodu u kantu i briše lavor krpom za brisanje. Stavlja vrč u lavor, a krpu za brisanje vješa na stalak za rublje. Poprskanu vodu briše krpom za pod i spužvom i vješa ih na stalak.

Točke posebnog interesa:

- posljednja kap,
- mjehurići,
- sapunica,
- miris sapuna,
- ispiranje lavora s kruženjem vode.

Kontrola pogreške:

poprskana voda,
prljavština na ručniku,
vlaga između prstiju,
mokra odjeća.

Slika 4. "Pranje ruku"

Slika 4. prikazuje dječaka od 6 godina kako pere ruke. Na stolu se nalazi plastični stolnjak kako bi se stol zaštitio od vode. Dječak je umočio ruke u vodu, zatim uzeo sapun i sapunao ruke.

7.4. OKVIR ZA ZAKOPČAVANJE (OKVIR SA ZATVARAČIMA)

Materijal:

kvadratni drveni okvir (oko 40x30 cm) s dva dijela od tkanine, na čijim se unutarnjim stranama nalaze zatvarači.

Cilj:

Rukovanje s različitim zatvaračima.

Samostalnost.

Razvoj motorike.

Koordinacija pokreta.

Prikaz i vježba: (Primjer zatvarač s vrpčama)

Odgojiteljica počinje otvarati petlje odozdo prema gore, vrpču po vrpču, tako što uzima krajeve vrpce i povlači ih prema van (svaku na svoju stranu). Raspetljava sve čvorove odozdo prema gore, razdvaja dijelove tkanina i preklapa svaki na jednu stranu, a vrpce raspoređuje sa strane. S obje ruke uzima krajeve tkanina i polaže je do sredine. Zatim uzima dvije donje vrpce i križanjem ruku, u visini članka šake, polaže ih jednu iznad druge. Isto radi i s drugim vrpčama.

Nakon toga odgojiteljica kraj gornje vrpce provlači ispod druge vrpce i izvlači ga. Tako nastaje čvor. S jednom vrpcom stvara petlju i čvrsto je drži na čvoru s palcem i kažiprstom. Palcem i kažiprstom druge ruke povlači slobodnu vrpču oko petlje sa stražnje strane prema naprijed i provlači je kroz nastali otvor iznad čvora.

Odgojiteljica zatim obje petlje povlači istovremeno tako da nastaje mašna s dvije iste petlje i kraja. Dijete može ponoviti završenu vježbu ili samo jedan dio iste.

Kontrola pogreške:

dijelovi tkanine ne odgovaraju jedan drugom,

mašna se otpetljava sama od sebe.

Primjena:

na odjeći druge djece ili vlastitoj.

Slika 5. "Okvir za zakopčavanje"

Slika 5. prikazuje dječaka od 6 godina kako pokušava napraviti mašnu. Trebao je malu pomoć odgajateljice na samom kraju.

7.5. POSTAVLJANJE MATERIJALA ZA JELO

Materijal:

hamer papir na kojemu su ucrtana polja za tanjure, čašu, vilicu, žlicu, nož i salvetu, kutija u kojoj se nalazi sve navedeno.

Cilj:

Razvoj samopouzdanja.

Razvoj samostalnosti i korisnosti.

Prikaz i vježba:

Prvo iz kutije izvadimo sav materijal tako da ga djeca mogu vidjeti. Zatim dijete uzme hamer papir na kojemu su ucrtana polja. Tanjur stavljamo u sredinu s najmanjim složenim na vrhu. Vilicu stavljamo na lijevu stranu, a nož i žlicu na desnu stranu. Nakon toga uzimamo čašu i stavljamo ju na gornju desnu stranu. Salvetu možemo staviti ispod vilice s lijeve strane ili na tanjur.

Kontrola pogreške:

prazna kutija (razvrstan sav materijal iz kutije).

Točka posebnog interesa:

slaganje salvete.

Primjena:

obavljanje sitnih kućanskih poslova.

Slika 6. "Postavljanje materijala za jelo"

Slika 6. prikazuje djevojčicu od 4 godine kako postavlja materijal za jelo. Na hamer papiru označena su polja za tanjur, vilicu, žlicu, nož i čašu. Na stolu se nalazi sav potreban materijal. Djevojčica je svojim redoslijedom stavljala.

7.6. PROMJENA JASTUČNICE NA JASTUKU

Materijal:

jastuk, dvije jastučnice.

Cilj:

Stvaranje osjećaja za higijenu.

Razvoj motoričkih sposobnosti.

Samostalnost.

Prikaz i vježba:

Zadatak ove praktične vježbe jest presvući jastučnicu na jastuku. Prvi korak bio bi otvoriti patent na jastučnici i skinuti ju s jastuka. Zatim otvoriti patent na drugoj jastučnici i okrenuti ju tako da odgovara jastuku (budući da je jastuk anatomski pa je s jedne strane širi, a s druge strane uži). Navući jastučnicu na jastuk. Obratiti pažnju na to da sve strane dobro odgovaraju. Zatvoriti patent. Okrenuti jastuk na prednju stranu.

Kontrola pogreške:

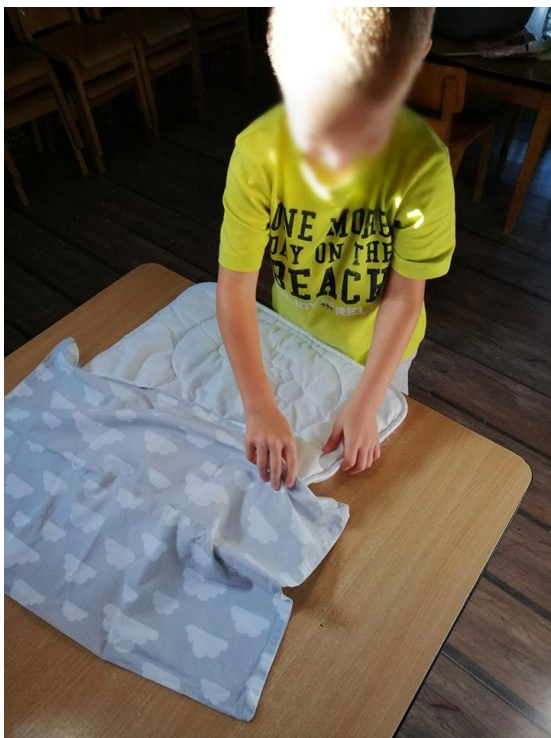
jastuk je u jastučnici.

Točka posebnog interesa:

otvoriti i zatvoriti patent.

Primjena:

može se koristiti u svakodnevnom životu,
promjena jastučnica, popluna.

Slika 7. "Promjena jastučnice na jastuku"

Slika 8. "Promjena jastučnice na jastuku"

Slika 7. prikazuje dječaka od 6 godina kako stavlja jastuk u jastučnicu, a Slika 8. tog istog dječaka kako zatvara patent na jastučnici.

7.7. NOŠENJE STOLCA

Materijal:

stolac primjeren veličini djeteta, s čvrstim sjedalom i naslonom.

Cilj:

Samostalnost.

Obzir u zajednici.

Pažljivo postupanje sa stvarima.

Koordinacija pokreta i razvoj koncentracije.

Prikaz i vježba:

Odgojiteljica stoji s desne strane stolca. Lijevom rukom hvata naslonjač, desnom obuhvaća prednji rub sjedala i malo ga podigne u smjeru naslonjača. Pritom se obje prednje noge podižu. Odgojiteljica ih gleda. Zatim naginje stolac prema sebi i podigne se treća noga.

Odgojiteljica gleda četvrtu nogu, podigne stolac i pođe nekoliko koraka pazeći da sjedalo bude vodoravno. Zatim pokaže odlaganje stolca obrnutim redoslijedom.

Točka posebnog interesa:

sapustiti prvu nogu i pritom promatrati,
svjesno spustiti stolac (noge).

Kontrola pogreške:

bučno sjedanje ili sudaranje za vrijeme nošenja.

Primjena:

pospremanje stolca nakon objeda,
spremanje sobe.

Slika 9. "Nošenje stolca"

Slika 10. "Nošenje stolca"

Slika 11. "Nošenje stolca"

Slika 9. prikazuje djevojčicu od 6 godina kako stoji desno uz stolicu i lijevom rukom hvata naslonjač. Slika 10. prikazuje tu istu djevojčicu kako desnom rukom obuhvaća prednji rub sjedala, a Slika 11. kako ta djevojčica podiže stolac.

7.8. ODVRTANJE I ZAVRTANJE VIJAKA

Materijal:

vijci i matice različitih veličina, drveni stalak s rupama.

Cilj:

Koordinacija ruke, koordinacija oko-ruka.

Točnost.

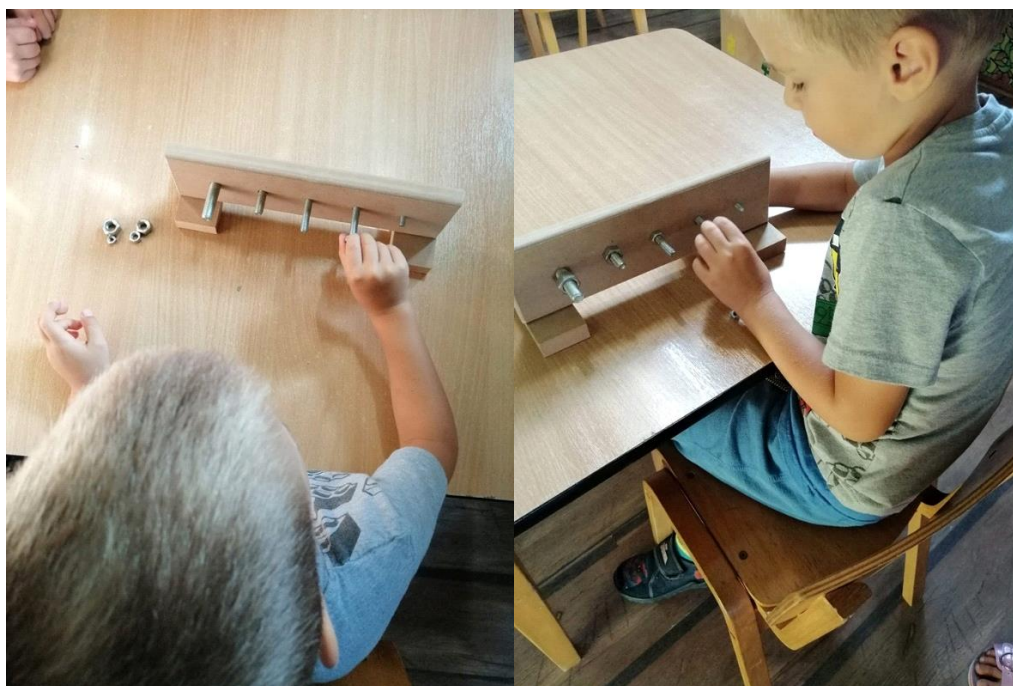
Uspoređivanje.

Prikaz i vježba:

Na stolu se nalazi drveni stalak s vijcima različite debljine. Pored su ponuđene matice, također različite veličine. Dijete uzima vijak i stavlja na odgovarajuću maticu. Zavrće ju do kraja. Nakon toga odvrtće maticu i stavlja sa strane kako bi sljedeće dijete moglo ponoviti radnju.

Kontrola pogreške:

staviti odgovarajuću maticu na odgovarajući vijak.

Slika 12. "Odvrtanje i zavrtnanje vijaka" Slika 13. "Odvrtanje i zavrtnanje vijaka"

Slika 12. prikazuje dječaka od 6 godina kako odvrtće vijke, Slika 13. kako ih zavrće.

7.9. OSOBNA ČISTOĆA

Materijal:

češalj ili četka za kosu, gel za tuširanje, sapun, četkica i pasta za zube, ručnik, škariice za nokte, štapići za uši, kartice s nazivima predmeta, kartice s opisom radnji uz određene predmete.

Cilj:

Razumjeti i objasniti važnost osobne čistoće.

Prikaz i vježba:

Odgojiteljica može uvesti djecu kroz pjesmu o čistoći. Odgojiteljica objašnjava važnost osobne higijene u svakodnevnom životu i izvodi igru u kojoj jedno dijete pantomimom izvodi radnju (čišćenje zubi, češljanja kose...), a druga djeca pogađaju o kojoj je radnji riječ. Odgojiteljica uzima jedan predmet (npr. četkicu i pastu za zube) te ispod njega stavlja karticu koja slikovno prikazuje taj predmet te karticu s nazivom tog predmeta. Nakon toga uzima novu karticu koja prikazuje radnju (pranje zubi) koja se vrši pomoću tog predmeta.

Na isti način radi s ostalim predmetima i karticama. Odgojiteljica uzima sljedeći predmet, a dijete slaže pripadajuće kartice ispod tog predmeta. Nakon slaganja kartica, dijete kontrolira točnost složenih kartica.

Dodatne vježbe:

- možemo ponuditi dodatne predmete, npr. krema, rašpica za nokte, zubni konac, šampon i regenerator za kosu... Dijete zaključuje uz koji to materijal možemo vezati i uz koju aktivnost, tj. uz koji dio tijela, pa tako npr. djeca uviđaju da se zubni konac veže uz zube, tj. nakon pranja zubi slijedi čišćenje zubnim koncem.

Kontrola pogreške:

dijete može provjeriti točnost pomoću kontrolne kartice koja prikazuje sliku s nazivom.

Primjena:

briga o osobnoj higijeni.

Slika 14. „Osobna čistoća“

Slika 14. prikazuje dječaka od 6 godina koji je prepoznao predmete četkicu i pastu za zube, štapiće za uši i češalj. Nakon toga tražio je kartice sa slikama tih predmeta, a zatim kartice na kojima se nalaze slike što s tim predmetima radimo (npr. sa češljem se češljamo...)

7.10. ČIŠĆENJE CIPELA

Materijal:

plastični pladanj, novinski papir, pregača, cipele, krema, četka, spužvica, krpa.

Cilj:

Motorna koordinacija.

Uvježbavanje mišića.

Razvoj zglobova ruku.

Logičan redoslijed aktivnosti.

Razvoj svijesti o čistoći.

Prikaz i vježba:

Prije početka čišćenja i poliranja dijete stavlja pregaču kako se ne bi zaprljalo. Prvo uzima četku kako bi otklonilo svu prljavštinu i blato. Četka na listu novinskog papira da se ne stvara nered po cijeloj sobi. Kada su cipele očišćene dijete sa spužvicom nanosi kremu. Zatim uzima drugu četku za poliranje. Ravnomjernim potezima utrljava u cipelu. Poliranje je gotovo dok se

ne postigne željeni sjaj. Na samome kraju dijete uzima krpu i pokretima lijevo-desno prelazi preko cipele kako bi se stvorio dodatni sjaj.

Kontrola pogreške:

količina kreme na cipeli,
dvije četke za čišćenje i poliranje.

Primjena:

čišćenje i briga o obući

Slika 15. "Čišćenje cipela"

Slika 15. prikazuje dječaka od 6 godina kako četkom četka cipele od prljavštine. Četka ih na novinskom papiru.

7.11. HODANJE PO CRTI

Materijal:

na podu je nacrtana 2-3 cm široka elipsa, što je moguće veća (može biti i napravljena od ljepljive trake samo tada nije trajna, ne drži dugo), polica ili stol s različitim predmetima za nošenje (npr. čaše s vodom, zvona, žlice s kuglicama) koja se postupno nadopunjava.

Cilj:

Ravnoteža, koordinacija pokreta.

Kontrola.

Tjelesna spretnost.

Pravilno hodanje.

Prikaz i vježba:

Hodanje prirodnim koracima.

Odgojiteljica stane na crtu tako da je stopalo, odnosno vrhovi prstiju i peta, posve na crti. Tada pozove jedno dijete za drugim da idu za njom. Postepeno se uključuju sva djeca. Između djece ostavlja se razmak. Povremeno djeca mogu ispružiti ruke radi kontrole razmaka.

Za vrijeme vježbe se ne ispravlja. Djeci treba dopustiti da uvježbavaju. Primjedbe se odnose na cijelu grupu, a ne na pojedino dijete.

Dodatne vježbe:

- u jednoj ruci se nešto nosi: npr. na žlici se nosi kugla tako da se ne pomiče ili ne pada;

- u objema rukama se nešto nosi: npr. objema rukama nosimo pladanj s praznom čašom, s pola čaše vode, s punom čašom vode;

- nešto se nosi na glavi: npr. knjiga ili prazna košarica.

Kontrola pogreške:

vizualna i čujna,

kretanje djeteta.

Primjena:

prirodna težnja djeteta dahoda po rubovima kamenja, deblima drveća, gredama..

Slika 16. "Hodanje po crti"

Slika 16. prikazuje dvije djevojčice od 5 godina kako hodaju po crti. Rukama su održavale ravnotežu.

7.12. ČIŠĆENJE METALA

Materijal:

podložak na pladnju, tekuće sredstvo za čišćenje metala u maloj bočici, posudica za sredstvo za čišćenje, vata, posudica za iskorištene jastučice vate, krpa za poliranje, ne premaleni glatki metalni predmet.

Cilj:

Razvoj i koordinacija pokreta.

Čišćenje metalnog predmeta.

Prikaz i vježba:

Prvo se treba promućkati mala boca sa sredstvom za čišćenje metala. Pri tome je čep zatvoren. Odgojitelj vraća bocu na predložak. Okreće poklopac i stavlja ga dolje s gornjom stranom prema dolje. Ulijeva malo sredstva u bočicu, zatvara bocu i vraća na pladanj. S vatom se treba uzeti malo sredstva za čišćenje iz posudice. Zatim kružnim pokretima rasporediti po

predmetu. Prljavi se jastučić stavlja u za to određenu posudicu. Potrebno je ostaviti par minuta da djeluje. Zatim se opet uzima jastučić i potrebno je istrljati sredstvo s predmeta. Može se vidjeti prljavština na jastučiću. Postupak se ponavlja toliko često dok jastučić ne ostane čist. Nakon toga se uzima krpa za poliranje i trlja predmet dok ne postane sjajan. Kada je sve gotovo, odgojitelj pokazuje djeci kako se čisti i posprema korišteni materijal. Na kraju se peru ruke.

Dodatne vježbe:

- povećanje težine manjim, različito oblikovanim ili ukrašenim posudicama,
- mogu se upotrijebiti štapići od vate ili slični materijali.

Kontrola pogreške:

prljava krpa za poliranje, ostaci sredstva za čišćenje na predmetu.

Slika 17. „Čišćenje metala“

Slika 17. prikazuje djevojčicu od 5 godina koja je na vatu stavila sredstvo za čišćenje metala i s njom je čistila metalni tanjurić.

7.13. METENJE PODA

Materijal:

metla s lopaticom, samoljepljiva traka, koš za smeće.

Cilj:

Koordinacija pokreta.

Razvijanje svijesti o čistoći.

Samostalnost.

Prikaz i vježba:

Odgojiteljica na podu sa samoljepljivom trakom napravi trokut. On služi kao okvir u koji djeca trebaju skupiti otpad. Dijete uzima metlu i mete otpad unutar okvira. Mete u smjeru kazaljke na satu. Kada je sav otpad unutar okvira, uzima metlicu i mete u lopaticu. Zatim s metle baca u koš za smeće.

Kontrola pogreške:

otpad izvan okvira,

sav otpad u lopatici,

ispadanje tijekom bacanja u smeće.

Primjena:

metenje poda, stola.

Slika 18. "Metenje poda"

Slika 18. prikazuje djevojčicu od 6 godina kako je metlicom sakupila smeće u označeno mjesto na podu. Pomela je na lopaticu i bacila u koš za smeće.

7.14. IGRA TIŠINE - BOJE I OSJEĆAJI

Materijal:

kartice u duginim bojama (primarne i sekundarne), kartice s nazivima pojmova, osjećaja, stanja vezanih uz boje, CD player, tepih ili tkanina.

Cilj:

Produbljivanje smisla tišine.

Koordinacija pokreta.

Promatranje boja.

Osvještavanje različitih pojmova, emocija ili stanja.

Prikaz i vježba:

Djeca i odgojiteljica sjede u formaciji kruga oko tepiha ili tkanine. Kartice u bojama su složene u krug ispred djece. Kartice s pojmovima su složene jedna na drugu u sredini kruga. Broj kartica odgovara broju sudionika igre. Prije početka odgojiteljica daje upute o izvođenju vježbe. Poželjno je s djecom proći kroz određene emocije ili stanja koja osjećamo (npr. inspiracija, poniznost, sklad...).

Vježba započinje glazbom. Odgojiteljica uzima jednu karticu s pojmom i traži odgovarajuću karticu u boji. Kada ju je našla, slaže ju ispod te kartice. Odgojiteljica se vraća na mjesto, a dijete do nje nastavlja vježbu. Vježba je gotova kada svi redom ponove isti postupak. Nakon vježbe razgovaramo s djecom o pridruženim pojmovima i njihovom značenju.

Kontrola pogreške:

U ovoj igri nema pogreške ili krivo postavljene kartice s obzirom na to da se traži odgovarajuća kartica u boji s karticom s pojmom prema vlastitom mišljenju ili osjećaju.

Slika 19. "Igra tišine- boje i osjećaji"

Slika 19. prikazuje tri dječaka i tri djevojčice u dobi od 6 i 6,5 godina kako sjede na tepihu i igraju igru. U pozadini svira glazba. Pojam povezuju s bojom i slažu ispod kartice.

7. 15. BRIGA O REZANOM CVIJEĆU

Materijal:

rezani cvjetovi, mala kanta, spužva za brisanje, prozirne vaze različitog oblika i veličine, pladanj, posuda za otpatke, škare za cvijeće prikladne djetetu, kantica za zalijevanje, krpa.

Cilj:

Slaganje buketa cvijeća.

Usmjeravanje pažnje na uvjete života biljaka.

Razvoj i koordinacija pokreta.

Strahopoštovanje pred prirodom.

Radost ukrašavanja i oblikovanja.

Prikaz i vježba:

Rezane cvjetove treba staviti na predložak i pregledno rasporediti ostali materijal. Napuniti kanticu za zalijevanje i odabrati prikladnu vazu za cvijeće. Uzeti krpu i stisnuti uz kanticu kako bi ulili vodu. Trebamo sipati onoliko vode koliko je potrebno za cvijeće. Zatim uzimamo

cvijet, uklanjamo donje vlažne listove i odrežemo dio stabljike. Stavljamo cvijet u vazuu i nastavljamo dok ne stavimo svo cvijeće.

Kontrola pogreške:

prolivena voda, stršeći cvjetovi ili cvjetovi koji su preduboko stavljeni.

Dodatne vježbe:

- rezanje stabljika nožem,
- briga o cvijeću koje je već dugo u vazi,
- slaganje cvjetnog aranžmana.

Primjena:

cvjetni ukras: dnevno za doručkom, za svečanosti, npr. kao ukras na rođendanskom stolu.

Slika 20. "Briga o rezanom cvijeću"

Slika 20. prikazuje djevojčicu od 6 godina kako stavlja cvijeće u vazuu.

8. ZAKLJUČAK

Maria Montessori prepoznala je potrebu reforme odgojno-obrazovnog sustava i postupno je razvijala pedagogiju koja je utemeljena na promatranju i individualnom pristupu učeniku. Ta načela djeci pružaju upravo ono što im je potrebno, a to su poticajna okolina, red, samostalnost i kretanje. Cilj Montessori obrazovanja je pripremiti djecu za svakodnevni život, poticati želju za stalnim stjecanjem novog znanja, pokazati im kako cijiniti rad i rezultate tog rada, omogućiti im da vlastitim iskustvom razviju organizacijske sposobnosti i odgajati ih tako da postanu svjesni, odgovorni i obrazovani članovi obitelji i društva.

Dvije ključne komponente Montessori pedagogije su okolina, koja uključuje materijal i vježbe, i odgojitelj koji tu okolinu priprema za rad. Temelj Montessori pedagogije je slobodan rad, koji se odvija ili kao individualni rad ili kao rad u parovima s različitim didaktičkim materijalom i materijalima, koji potiču razvoj osjetila, pružaju mogućnost konkretnog razumijevanja apstraktnih pojmova i učvršćuju vezu mozga i ruku. Za taj slobodni rad najvažnija je dobro pripremljena okolina, ali i radna atmosfera u kojoj nema buke, agresivnosti i konkurencije. Ta ideja slobodnog odgoja zasniva se na tome da dijete samo bira redoslijed i trajanje određenih aktivnosti, a odgojitelj je oslobođen toga da slijedi izvana propisan sadržaj rada.

Odrasla osoba je djeci uzor, ona se ugledaju na njezino ponašanje, izgled, gestu i mimiku, izbor riječi i ton glasa. Montessori odgojitelj mora biti vedra, vesela i dobro raspoložena osoba, nježna, suzdržana, pažljiva u govoru i kretnjama, mirna, strpljiva, čista i uredno odjevena. On vodi dijete od vježbe do vježbe, pokazuje mu rukovanje materijalom i pri tome promatra djetetove potrebe i priprema okolinu primjerenu njegovom razvojnem stupnju.

U Montessori pedagogiji jako je važno promatranje djece i njihova napredovanja u razvoju i učenju. Djeca sve uče promatranjem i oponašanjem i zbog toga im je prvo potrebno pokazati kako se postupa s materijalima i materijalom. Četiri su kriterija za odabir materijala: dostupnost djetetu, poticanje aktivne djetetove djelatnosti, primjerenost potrebama i sposobnostima djeteta i mogućnost uočavanja pogreške u radu. Kod vježbi se vodi računa o temeljnim pedagoškim principima, ide se od lakšeg k težem, od jednostavnog k složenom, od konkretnog k apstraktnom i od

cjelovitog k pojedinačnom i jako je važno da se u svakoj vježbi javlja jedna teškoća – ono novo što izvođenjem vježbi dijete može naučiti.

Dječji vrtić Trnoružica u kojem su provedene vježbe nije Montessori vrtić niti koristi Montessori programe. Tijekom provođenja vježbi uočene su velike razlike; djeca koriste vježbe praktičnoga života, ali ne u tolikoj mjeri kao što se to provodi u Montessori vrtićima niti onoliko koliko bi djeca to mogla. Provedene su osnovne vježbe, poput pranja ruku, brisanja stola, metenja poda... Djeca nemaju veliki izbor materijala, a neke vježbe koje provode u svom programu jesu vježbe praktičnoga života, ali se izvode na drukčiji način, nego po Montessori principu.

Djeca su se jako radovala vježbama, svi iz grupe su bili aktivni i željeli su sudjelovati. Posebno ih je oduševilo pranje ruku u lavoru, a ne u sudoperu. S nekim stvarima se do sada nisu imali priliku susresti, npr. odvrtnje i zavrtanje vijaka, čišćenje cipela i metala, okvir s vrpčama.

Vježbe praktičnog života svakodnevno su prisutne u dječjim životima i s njima se djeca susreću i u vrtiću i kod kuće. Razlika je u tome što Montessori programi nude više mogućnosti, a i metode i principi su različiti. Više se potiče djecu da budu samostalna i nudi im se puno toga što u običnim vrtićima nema. Montessori vrtići su u potpunosti prilagođeni djeci, a njihov je moto: "Pomozi mi da to učinim sam", a ponekad se čini kako u tradicionalnim vrtićima odgojitelji, ali i roditelji kod kuće, ono što bi djeca mogla i trebala napraviti sama, obavljaju umjesto njih.

LITERATURA

- *Alternativni programi i vrtići* (2016). pribavljeno 10.9.2019., sa <https://mzo.gov.hr/vijesti/alternativni-programi-i-vrtici/1736>
- Bašić, S. (2011). *Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori. Pedagogijska istraživanja.* pribavljeno 15.7.2019., sa <https://hrcak.srce.hr/file/172488>
- Batinić, S. (2017). *Montessori pedagogija – što je to i po čemu se razlikuje od klasičnog obrazovanja?* pribavljeno 17.7.2019., sa <https://www.maminsvijet.hr/briga-o-djeci/skolarci/montessori-pedagogija-sto-je-to-njena-nacela/>
- Bognar, L. i Matijević, M. (2002). *Didaktika.* Zagreb: Školska knjiga.
- Britton, L. (2000). *Montessori. Učenje kroz igru za djecu od 2 do 6 godina. Priručnik za roditelje.* Zagreb: Hena com.
- Buczynski, N. (2008). *Sto godina metode Montessori.* Hrvatska revija. pribavljeno 13.7.2019., sa <http://www.matica.hr/hr/351/sto-godina-metode-montessori-21047/>
- Buczynski, N. i sur. (2019). *Montessori škrinjica. Priručnik za učitelje, odgojatelje i roditelje.* Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Fiala, B. i Sindik, J. (2012). Čimbenici zadovoljstva životom kod odgojiteljica predškolske djece. *Acta Iadertina*, 9, 1-14.
- Hermann, E. (2018). *100 aktivnosti prema metodi Montessori. Kako pratiti dijete u njegovu otkrivanju svijeta?* Zagreb: Mozaik knjiga.
- Jargović, N. (2007). *Sličnosti i razlike pedagoških modela Marije Montessori, Rudolfa Steinera i Célestina Freineta.* pribavljeno 13.7.2019., sa <https://hrcak.srce.hr/file/122949>
- Lawrence, L. (2003). *Montessori čitanje i pisanje. Kako pomoći djetetu da nauči čitati i pisati. Priručnik za roditelje i odgojitelje za djecu od 3 do 7 godina.* Zagreb: Hena com.
- Matijević, M. (2001). *Alternativne škole.* Zagreb: Tipex.
- Montessori, M. (2003). *Dijete – tajna djetinjstva.* Jastrebarsko: Naklada Slap.
- *Nacionalni kurikulum za rani odgoj i obrazovanje* (2014). pribavljeno 16.7.2019., sa

<https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>.

- Perić, A. (2009). *Montessori iz prve ruke. Matematika i škola*. pribavljeno 15.7.2019., sa <http://mis.element.hr/fajli/910/51-04.pdf>
- Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život. Odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Jastrebarsko: Naklada Skap.
- Pranjić, M. (2005). *Didaktika*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Sablić, M.; Rački, Ž. i Lesandrić, M. (2015). *Učiteljska i studentska procjena odabranoga didaktičkog materijala prema pedagogiji Marije Montessori*. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. pribavljeno 15.7.2019., sa <https://hrcak.srce.hr/file/216353>
- Schäfer, C. (2015). *Poticanje djece prema odgojnoj metodi Marije Montessori. Priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb: Golden marketing – tehnička knjiga.
- Seitz, M. i Hallwachs, U. (1997). *Montessori ili Waldorf? Knjiga za roditelje, odgajatelje i pedagoge*. Zagreb: Educa.
- *Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi* (1997). pribavljeno 16.7.2019., sa https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_01_10_152.html

PRILOZI

Slika 1. Prelijevanje vode.....	20
Slika 2. Presavijanje salveta.....	21
Slika 3. Prelijevanje vode.....	21
Slika 4. Pranje ruku.....	23
Slika 5. Okvir za zakopčavanje (okvir sa zatvaračima).....	25
Slika 6. Postavljanje materijala za jelo.....	26
Slika 7. Promjena jastučnice.....	28
Slika 8. Promjena jastučnice.....	28
Slika 9. Nošenje stolca.....	29
Slika 10. Nošenje stolca.....	29
Slika 11. Nošenje stolca.....	29
Slika 12. Odvrtanje i zavrtnje vijaka.....	31
Slika 13. Odvrtanje i zavrtnje vijaka.....	31
Slika 14. Osobna čistoća.....	32
Slika 15. Čišćenje cipela.....	33
Slika 16. Hodanje po crti.....	35
Slika 17. Čišćenje metala.....	36
Slika 18. Metenje poda.....	37
Slika 19. Igra tišine – boje i oblici.....	39
Slika 20. Briga o rezanom cvijeću.....	40